

En första kriminologisk inblick i lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter

Anmälning-, besluts- och lagföringsstatistik samt demografi över hundar och hundägare i Sverige¹

Sirkku Sarenbo, docent i miljövetenskap och Helena Striwing, senior jurist

Abstract

We present a first criminological insight into the Act (2007:1150) on the supervision of dogs and cats in terms of reporting and prosecution statistics, against the background of statistics on authority decisions based on this law, appeals of authority decisions and statistics from Folksam and the central dog register of the Swedish Board of Agriculture. The number of prosecutions under the Supervision Act in the district courts is 30-46 prosecutions per year between 2004 and 2021. Women account for 65% of dog ownership and for 42% of offenses against the Supervision Act. The proportion of reports received that led to a decision by the County Administrative Boards varied from zero to approx. 30% in 2020 and 2021. Of the 13 persons who died due to dog-related injuries 1998-2021 seven were women, in the age groups 45 and older, while of 6 180 patients who required inpatient care for dog-related injuries 2001-2021 made up 648 children of 0-4 years old.

Introduction of the current Supervision Act in 2008 resulted in an increased load on administrative courts, while criminal cases in the district courts have been at about the same level as before. Transfer of responsibility for the Supervision Act from the Swedish Police Authority to the County Administrative Boards in 2018 increased the workload of the administrative courts even more. The criminal cases that are settled in the district courts no longer deal with first-time incidents where bite-prone dogs have caused property or personal damage or considerable inconvenience, but recurrences where society already had intervened through authority decisions, reflecting ineffectiveness of authority decisions based on the law. Not to criminalize Section 1 of the Supervision Act and transfer of responsibility

1. In English: A first criminological insight into the Act (2007:1150) on Supervision of Dogs and Cats: Reported offences, decisions and prosecutions, and demographics of dogs and dog owners in Sweden.

for the law from the Swedish Police Authority to the County Administrative boards have reduced the burden on the Police Authority and the district courts at the expense of an increased burden on the County Administrative boards and the administrative courts. The question is what, from a socio-economic perspective, is the best solution to approach the problem of dangerous dogs.

Keywords

The Act (2007:1150) on Supervision of Dogs and Cats, dog and dog owner demography, crime statistics; lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter, demografi över hundar och hundägare, brottsstatistik

Inledning

Hundlagstiftning kan indelas i två typer, dels sådan som riktar sig mot aggressiva incidenter hos individuella hundar, dels sådan som riktar sig mot särskilda hundtyper genom krav på tillstånd att äga och bedriva avel på dem, eller genom att förbjuda dem helt (Cooke, 2017).

Norge, Danmark och Island har rasförbud (Lovdata, 2023; Retsinformation, 2023; MAST, 2023) medan svensk hundlagstiftning verkar på individnivå. Fram till 1995 nekade Jordbruksverket import av pitbullterrier, shar pei och varghybrider till Sverige med stöd i veterinära införselkungörelsen (SOU 2003:46 s. 166) och mellan 1 januari 1995 och 14 mars 1997 förbjöds innehav och avel av »så kallade pitbullterriers«, med särskilda egenskaper. Även registreringskravet som infördes 1 januari 2001 hade sitt ursprung i »ett behov av att kunna oskadliggöra kamphundar« (prop. 1999/2000:76. s. 26).

Den 31 december 2022 var kamphundar² bland de 10 populäraste raserna i 53 svenska kommuner (Jordbruksverket, 2023). Innehav av och avel med hundar med särskilda egenskaper förbjuds numera med stöd i 2 kap. 20 § djurskyddsförordningen (2019:66), och hundar får inte heller användas i avel om de uppvisar beteendestörningar i form av överdriven rädsloreaktion eller aggressivt beteende i provocerade eller för djuret vardagliga situationer.³

De normer som hundägare förväntas följa för att skydda omgivningen från skador och avsevärda olägenheter från hundens håll uttrycks i huvudsak i lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter.

-
2. American staffordshire terrier (32 kommuner), staffordshire bullterrier (20 kommuner) samt american bully (en kommun)
 3. Se 6 kap. 3 § 4. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2020:8 Saknr L 102) om hållande av hundar och katter.

Syfte, forskningsfrågor och disposition

Vårt syfte med arbetet är att granska hantering av farliga hundar i det svenska samhället och speciellt gällande tillämpning av lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter (»tillsynslagen« alt. »TL«), hos länsstyrelserna (LSt), Polismyndigheten (PM) och domstolarna, och presentera en första kriminologisk inblick i TL mot bakgrund av anmälnings-, lagförings- och beslutsstatistik samt demografi över hundar och hundägare.

Av speciellt intresse är effekterna av avkriminaliseringen av hållning av bitska hundar lösa, det blev nämligen effekten av TL:s förnyelse år 2008 då den gällande lagen trädde i kraft.

Vad är straffbart med gällande TL (2007:1150) i jämförelse med tidigare TL (1943:459)? Och hur förhåller sig volymen *avvikande beteenden* (se Sarnecki och Carlsson, 2020 s. 35), här i form av bristande tillsyn av hund, som utan att vara kriminaliserad, samhället behöver blanda sig i, mot anmälnings- och lagföringsstatistiken? Vilka effekter har flytt av ansvaret för TL (2007:1150) från PM till länsstyrelserna medfört för PM, länsstyrelserna, domstolarna och allmänheten?

Arbetet är till stora delar deskriptivt och som en teoretisk referensram beskrivs hundens ställning i rättssystemet, bakgrunden till dagens hundlagstiftning, och hur problemen med hundhållning flyttat från landsbygd och skogsmarker till tätbebyggelse. Vi ger också begreppsförklaringar och en kort litteraturgenomgång inom området. Därefter presenterar vi statistik gällande anmälningar, överklaganden av beslut, hundrelaterade skador och dödsfall, demografi om hundar och hundägare, och tillämpning av TL, och avslutningsvis diskuterar vi statistiken.

Metodik

Officiell statistik gällande tillämpning av TL (2007:1150) finns endast framtagen av länsstyrelserna för perioden 1 juni – 31 december 2018 när LSt nyligen hade övertagit ansvaret för lagen från PM.

Lagföringsstatistiken (tidigare samt gällande TL) hämtades från Brottsförebyggande rådets (Brå) databas för kriminalstatistik, tabell 405La (lagförda brott efter brott, lagföringstyp och kön) för åren 2004-2021.⁴ Domstolsverkets statistik erhöles från verket via epost den 2.11. -22 samt 10.3. -23, gällande inkomna och avgjorda mål enligt TL i tingsrätter 2014-2022 samt förvaltningsrätter (länsrätt före 2010) för 2004-2022.

Statistik om hundägare erhöles från Jordbruksverkets centrala hundregister den 22.8. -22, andelen kvinnor och män som registrerade ägare till hundraserna per 31.12. -21. Registreringdata per ras och år hämtades från Jordbruksverket

4. <https://bra.se/statistik/kriminalstatistik.html>.

(Jordbruksverket, 2023). Nederländernas lista på högriskraser⁵ valdes som exempel då listan också inkluderar raserna som är förbjudna i Danmark, Norge och Island, och dessutom den nya pitbullvarianten, american bully, som ökat i popularitet och börjat synas i allvarliga hundangrepp i Sverige och i Storbritannien (Göthlin, 2022; Värnamo.nu, 2023; BBC, 2023).

För att kunna analysera statistiken om TL behöver bakgrundsinformation hämtas om hur vanligt det är att människor skadas av hundar, hur allvarliga skadorna är, samt hur ägarskapet och de som påverkas av hundhållning är indelade i ålder samt kön. Dödsorsaksstatistik hämtades från Socialstyrelsens databas för dödsorsaker, med ICD-10 koden W54, biten eller angripen av hund som sökterm, samt riket, alla åldrar, båda könen, antal döda, för åren 1997-2021.⁶ I Socialstyrelsens statistikdatabas för yttre orsaker till skador och förgiftningar hämtades statistik med samma sökterm, antal patienter i slutet och/eller specialiserad öppenvård.⁷

Källorna till anmälningsstatistik på hundärenden enligt TL var:

- förarbeten: prop. 1999/2000:76 Lag om märkning och registrering av hundar (s. 9), prop. 2006/07:126 Tillsyn över hundar och katter (s. 60)
- motion till riksdagen: 2010/11: MJ291(s. 1) för åren 2001 och 2009⁸
- LSt i Stockholms län via epost 7.8. -20 om totala antalet anmälningar enligt TL till landets 21 LSt året 2019
- samtliga LSt via epost efter förfrågan om antalet anmälningar enligt TL 2020-2022 och
- Nationella djurskyddsgruppen hos PM via epost 19.9. -22: antal upprättade anmälningar enligt 9 § förordningen om tillsyn över hundar, och som har sänts till LSt.

Den insamlade empirin bearbetades i Microsoft Office 365 kalkylprogram Excel.

Litteratur och tidigare rättspraxis söktes fram via egna litteraturlistor från tidigare publikationer (Sarenbo 2015, 2020, 2021, 2022; Striwing 2020; Sarenbo och Svensson 2021; Striwing och Sarenbo 2021; Sarenbo och Striwing 2023; Åslund 2015) och via sökningar på databasen OneSearch (till exempel »criminology«, »dogs«, »canines«, »dangerous dogs«, i olika kombinationer). Litteraturöversikten är ämnad att visa bredden av diskurser om hundar och hundhållning i samhället inom olika discipliner.

5. https://bureaubeke.nl/wp-content/uploads/2019/04/Hoog-risico-honden_ een_bijzend_probleem_Bekereeks.pdf

6. https://sdb.socialstyrelsen.se/if_dor/val.aspx.

7. https://sdb.socialstyrelsen.se/if_ska/val.aspx.

8. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/hundar-av-kamp-hundsras_GY02MJ291.

Definition av »tillsyn« och »farliga hundar«

Termen »tillsyn« är centralt i förståelsen av TL. Med termen avses »sådan uppsikt över en hund så att den inte orsakar skador eller andra olägenheter i sin omgivning« (NJA 2021 s. 1197). I termen ingår också behövlig skötsel av hunden (SOU 2003:46 s. 60).

Farliga hundar definieras som hundar som angriper och skadar människor eller djur, samt hundar som kan utgöra en stor risk för människor eller djur (SOU 2003:46, s. 11). Risken ökar med hundens storlek och styrka: »hundens egenskaper en av de omständigheter som har betydelse för hur tillsynen måste vara utformad för att den ska vara bra. Ju större, muskulösare och uthålligare en hund är, desto större förmåga har den att orsaka skador. (Se prop. 2006/07:126 s. 23 och SOU 2003:46 s. 39 och 59.)« (NJA 2021 s. 1197).

En annan term som kan användas är *högriskhundar*.⁹ Hundar kan bita för att de är rädda eller aggressiva, eller för att deras jaktlust väckts och de biter något de uppfattar som ett byte. I bettmärken kan sedan hundens intention med bittet avläsas (Sarenbo & Striwing, 2023). I dansk¹⁰ och norsk¹¹ hundlagstiftning läggs redan stor vikt på vilket sätt och i vilken situation en hund biter människor och andra djur, och som avgör om den bitande hunden måste avlivas.

Jakthundar som används inom organiserad jakt samt tjänstehundar är exkluderade från svenska begreppet farlig hund. Till exempel PM:s skyddsutbildade tjänstehundar är så välutbildade att de både biter och *släpper* bittet på kommando (Lagerstedt, 2020).

Litteraturoversikt

En av de lite äldre diskurserna kring farliga hundar behandlar lagstiftningsåtgärder baserat på moralpanik. Moralpanik orsakas av medias förstoring av enstaka hundrelaterade incidenter och beskrivning av monstruösa hundar som urskillningslöst angriper de försvarslösa (Cohen & Richardson, 2003; Hallsworth, 2011). En anslutande diskurs är om den »missförstådda« hunden som av människan konstruerats att se ut som ett monster men som egentligen är en mild och barnvänlig [*sic!*] familjehund (Levine & Poray-Wybranowska, 2016).

Lodge & Hood (2002) identifierade tre sammanflätade ingångar till europeiska länders lagstiftningsåtgärder gällande farliga hundar: 1. intåget av pitbullterriern som i USA betraktades som familjehund till Europa där den kopplades ihop med kriminella miljöer, narkotika och prostitution, 2. I avsaknad

9. https://bureaubeke.nl/wp-content/uploads/2019/04/Hoog-risico-honden_eeen_bijtend_probleem_Bekereeks.pdf

10. <https://www.foedevarestyrelsen.dk/Leksikon/Sider/Forbudte-hunderacer.aspx>.

11. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-07-04-74>

ESSAY

av en högt utvecklad »vapenkultur« i Europa jämfört med USA ökade farliga hundar i betydelse som anfalls- och försvarsvapen, och 3. Det fanns ett etablerat »hundklassystem«, som återspeglade hur traditionellt hundägande var förknippat till social klass. Kennelklubbar institutionaliserar hundens status och diskriminerar icke-erkända eller »lägre klass« hundtyper, som pitbullterrier, på samma sätt som klassfördomar byggdes in i artonhundratalets djurplågerlagstiftning (Lodge & Hood, 2002).

Enligt Hallsworth (2016), har det hävdats, att pitbull är väsentligt olik de andra »respektabla« medlemmar av hundfamiljen. De är instabila och vådsamma och utgör ett hot mot allt omkring sig. Den brittiska allmänheten är offer och det är för allmänhetens bästa som beslagtagandet och dödandet av dessa hundar berättigas. Lie (2017) är inne på samma linje och studerade stigmatiseringen av raserna i Norge, och jämför rasförbud med speciecism och presenterar samtidigt egna positiva erfarenheter av rasen, i likhet med Cohen & Richardson (2003). Hon menar att rasförbudet medfört lidande för de berörda hundarna i och med att de stämplas som farliga och fräntas normalt umgänge med artfränder.

Även McCarthy (2016) diskuterar klasspolitik som är genomsyrad av debatter om relationer mellan människor och djur. Med fokus på fallstudier av hundlagstiftning gällande farliga hundar i England och Wales, utvecklar denna artikel bland annat litteraturen om klass till att lokalisera hur politiska inramningar och lagstiftningsreaktioner på frågan om farliga hundar har antagits.

Det finns variationer mellan djurlagstiftningens jurisdiktioner i hur de är formade (Andersen med flera, 2021). Vissa länder har implementerat regler som anger hur ägare bör ta hand om sina hundar medan andra inte har gjort det. De flesta av de 11 länderna som Andersen studerade reglerar försäljning av hundar genom att till exempel kräva en minimiålder vid försäljning, och förbjuder kirurgiska ingrepp på hundens öron och stämband. Undantaget är USA där regleringen är minimal trots skillnader på stat och kommunnivå. Nurse (2021) undersökte organiserade hundslagsmål i Storbritannien ur ett grönt kriminologi-perspektiv, som en distinkt form av organiserad och subkulturell brottslighet. Från Storbritannien kommer också empiriska studier inom området, som den om hundangrepp på ledarhundar (Moxon med flera, 2016) och dödliga hundangrepp på människa (Tulloch med flera, 2023).

Nödvärns- och ingreppsrätt mot hund i nöd- och farosituationer, det vill säga när hund angriper både djur och människor, behandlas i en norsk artikel om hundlagstiftningen (Jansen, 2007). En norsk doktorsavhandling undersöker vilka aktörer, diskurser och praktiker som möts i konfliktområdena kring kontrollen av hundar, och hur dessa konflikter har uppstått. Vidare undersöks vilka effekter de olika kontrollformerna resulterade i (Gabrielsen, 2015).

Nilson med flera (2018) studerade effekten av rasspecifik hundlagstiftning på sjukhusbehandlade hundbett i Danmark. Vidare har svenska retroaktiva studier behandlat PM beslut att omhänderta hundar (Sarenbo, 2019), rätters

bedömning av hundägarens oaktsamhet (Sarenbo, 2021) och specifika rättsfall (Striwing och Sarenbo, 2021; Sarenbo, 2022).

Medicinsk litteratur har behandlat hundrelaterade skador (Nygaard & Dahlin, 2011; Aineskog & Huss, 2016) och infektioner (Höjer med flera, 2001; Norman & Mölsted, 2010; Widlund & Duberg, 2010).

Hundens ställning i det svenska rättssystemet

Inom den kriminologiska diskursen har djur genom tiderna behandlats som brottslingar, partners i brott, i analogier samt som objekt (Beirne, 1995). Idag ställs inte längre djur inför rätta, men de förekommer i brottsbeskrivningar som objekt, verktyg och medium. Djur erkänns inte ställning som brottsoffer, men djurplågeri är ändå förbjudet ursprungligen för att det ansågs störa allmänhetens sinnesfrid och allmän ordning, och genom djurskyddslagstiftningen säkerställs en lägsta acceptabel nivå under vilken djur inte får hållas.

När en hund skadar söks förklaringar hos den som ansvarade för djuret när händelsen ägde rum. Beroende på kontexten kan händelsen ibland härledas till olika slags brott. Polishund får i särskilda situationer användas som våldsmedel (NJA 2017 s. 491),¹² medan bussande av en hund mot en människa av gemene man kan betraktas som misshandel, till och med mord, beroende på effekten.

Att busa hunden på föremål eller egendom kan betraktas som skadegörelse (12 kap. 1 § BrB), och att busa den mot andra djur, djurplågeri (16 kap. 13 § BrB). Från och med 1.7. -22 går det dessutom att döma den som begått grovt brott för *grovt djurplågeri*.

När en hund på eget initiativ¹³ angriper och till och med dödar en människa, blir bedömningen om ett brott har begåtts svårare. I länder där dödliga hundangrepp har kriminaliserats kan bitande hundens identitet fastställas genom forensiska undersökningar, och ägaren ställas till svars (Pomara med flera, 2011). Det kan också vara av intresse att veta vilken hund som bet, för att slippa avlivning av hundar som inte deltagit i angreppet (Le Garff med flera, 2017; Agence France-Presse in Lille, 2020). Om hunden skadar/dödar sin ägare är vållandebrotten inte aktuella, men hundens uppfödare kan behöva utredas om denne bedrivit otillåten hundavel enligt 2 kap. 20 § djurskyddsförordningen eller 6 kap. 3 § 4. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2020:8 Saknr L 102) om hållande av hundar och katter.

I Sverige är det åklagaren som avgör om hundangreppet utreds och åtal väcks, och om åtal väcks beror utgången på hur rättsinstanserna bedömer

12. <https://www.domstol.se/hogsta-domstolen/avgoranden/2017/35480/>

13. Jämför definitionen i norska Hundeloven: angrep: at en hund som ikke er sikret gjør en målrettet bevegelse mot et annet dyr eller et menneske med den hensikt å skade i. ensidig angrep: et angrep som ikke kan ses som en direkte følge av en handling utført av et menneske eller et annet dyr

i frågan. Utgången har visat sig vara oförutsägbar eftersom oaktsamhetsbedömningarna varierar, och skadeståndet grundas på den brottsliga gärningen i stället för regeln om det strikta ansvaret, 19 § TL (Sarenbo, 2021).

Vad som betraktas som brott kan också handla om tid och plats. Där hundars närvaro är oönskad eller särskilt problematisk regleras i lokala ordningsföreskrifter, rennäringslagen och TL.

Brott mot TL har rönt svagt intresse i forskning, inte heller förs någon officiell statistik hos PM eller LSt. Anmälningarna av brott mot TL har brottskod 9001 (8, 23 §§) eller 4013 (15, 22 §§). Den förstnämnda, 9001 är en allmän brottskod innehållande »Övriga brott mot specialstraffrätten där enbart böter ingår i straffskalan samt övriga brott mot brottsbalken« (Brå 2023). Ändå väcker händelser där hundar är inblandade stort intresse (Alm, 1965), och bristande tillsyn av en hund kan riskera människors och djurs liv och hälsa i lokalsamhällen. Hundärenden kan också vara komplicerade och samma ärende kan behandlas parallellt av flera myndigheter (Sarenbo, 2021).

Lagen (1943:459) om tillsyn över hundar och katter

Lagen (1943:459) om tillsyn över hundar och katter trädde i kraft 1943 och gällde fram till 2008 då den nu gällande lagen (2007:1150) trädde i kraft.

Problemen med hundar på 70-talet var till stor del koncentrerad till landsbygden samt skogar där hundar kunde ofreda vilt, eller renar som hålls på renbetesområden (prop. 1974:81 s. 20, 31).¹⁴ Hjortavel i hägn var på uppgående, och hundar som kunde tränga sig in i hjorthägn och skada och döda hjortarna upplevdes som möjliga hot (prop. 1974:81 s. 20). För renägarna var största problemet med hundarna att de kunde skingra renhjorden (prop. 1974:81 s. 21).

Också på landsbygden kunde hundar ställa till problem, och därför fanns det särskilda regler om bitska hundar – det vill säga sådana som visat benägenhet att bita människor eller hemdjur (idag »lantbruksdjur») eller visat benägenhet att driva får.

Bristande tillsyn av hund var straffsanktionerad utan att ha föregåtts av något meddelat föreläggande och ortens polischef hade rätt att meddela de föreskrifter som var påkallade om tillsynen över en hund eftersattes, att den skulle föras med munkorg, hållas kopplad eller instängas. Polischefen kunde även besluta om att bitsk hund skulle avlivas.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 81 år 1974 föreslogs att PM ska inhämta yttrande från veterinär innan beslut fattas om att bitsk hund ska avlivas. Den veterinära kompetensen ansågs nödvändig då det behövde klarläggas om hundens aggressivitet beror på någon sjukdomsorsak eller leklust som kan avhjälpas. I propositionen inskränks också rätten för envar att döda en hund som angrep hemdjur till att enbart avse den som vårdade hemdjuren.

14. <https://data.riksdagen.se/fil/2669B1C0-CF4E-4F9C-B693-764434E088AD>

Hundarnas nedsmutsande upplevdes på 80-talet vara ett arbetsmiljöproblem för park-, anläggnings- och renhållningsarbetare (SOU 1985:24 s. 182, 185). I början av 80-talet överklagades hundstadgan för Malmö kommun om kopplings- och upplockningstvång ända till Regeringsrätten (SOU 1985:24 s. 182). Regeringsrätten meddelade inte prövningstillstånd. Att behöva hålla hunden kopplad och plocka upp efter den ansågs inte »lägga onödigt tvång på allmänheten eller eljest medföra obefogad inskränkning i den enskildes frihet« (SOU 1985:24 s. 182). Olägenhet kunde också bestå av att löslöpande hundar skrämde förbipasserande och utgjorde fara för trafiken (SOU 1985:24 s. 184). Avsevärd olägenhet kunde vara »hundskall och liknande för allmänheten störande ljud« (SOU 1985:24 s. 181).

Med tiden kom helt annan problematik upp med hundhållningen. Hundar kunde användas i kriminella syften (prop. 1999/2000:76 s. 10) och uppfattas som direkt farliga för allmänheten. Hundpopulationens sammansättning förändrades. Registrering av raser som tidigare uppfattades som farliga (dobermann, rottweiler, tysk schäferhund) började minska, och ersattes av nya (pitbullterrier och alla dess varianter; Sarenbo, 2015 s. 28). Historisk användning som jakt, kamp-, sällskaps- eller vakthundar minskade i betydelse medan hundens exteriör till stor del avgjorde valet av hundras.

Tillsynslagens förnyelse ledde till ett försvagat regelverk

Tillsynslagen (2007:1150) trädde i kraft den 1 januari 2008, och ersatte tillsynslagen (1943:459) samt lagen (2000:537) om registrering av hundar. Beslut meddelade före 1 januari 2008 överklagades enligt äldre bestämmelser. I korthet, straffsanktionerade paragrafer i den äldre lagen var att

- hålla hund som var bitsk¹⁵ eller benägen att driva får lös utomhus (2 §).
- inte följa ett beslut meddelat av PM (3 §)
- inte anmäla dödad hund på område där hemdjur hålls till PM (3 §),
- inte underrätta PM om hund som omhändertagits i ett område där det finns vilt (4 §)
- döda en övergiven/förvildad katt inom tätbebyggt område utan PM:s tillstånd (7 §).

Paragrafen om bitska hundar ströks i den nya TL eftersom den skulle ersättas genom att kriminalisera 1 §¹⁶ som då skulle vara uppsåtligt brott, eller brott begånget av grov oaktsamhet (SOU 2003:46 s. 22). Överträdelse av meddelat

15. Hund som visat benägenhet att bita människor eller hemdjur, idag lantbruksdjur.

16. 1 § Hundar och katter skall hållas under sådan tillsyn och skötas på ett sådant sätt som med hänsyn till deras natur och övriga omständigheter behövs för att förebygga att de orsakar skador eller avsevärda olägenheter.

föreläggande eller förbud skulle dessutom ha böter eller fängelse i högst ett år i straffskalan (SOU 2003:46 s. 19).

Kriminaliseringen av 1 §, och fängelsestraffet för överträdelse av föreläggande eller förbud (förutom för överträdelse av hundförbud) uteblev, och det som kvarstod var en avsevärt försvagad lag med konsekvensen att »förstagångsbitare« som hölls lösa inte längre kunde straffas.

Straffsanktionerade paragrafer i den gällande TL (2007:1150) är att

- inte följa ett föreläggande eller bryta mot ett förbud som meddelats enligt denna lag (8 §)
- inte anmäla hund som dödat på område där lantbruksdjur finns till PM (14 §)
- bryta mot ett hundförbud (15 §)
- 1 mars- 20 augusti hindra hund från att springa lösa i marker där det finns vilt och övriga tiden hindras från att driva eller förfölja vilt utanför jakt (16 §)
- inte underrätta LSt om hund som omhändertagits i ett område där det finns vilt (17 §)
- avliva katt i tätbebyggt område utan tillstånd av PM (21 §)

Demografi över hundar och hundägare i Sverige

Jordbruksverket för ett för landet centralt register över hundar och hundägare. I tabellen presenteras antalet hundägare 2012-2022, och andelen kvinnor, män och företag/organisationer som angetts som ägare (Tabell 1). Generellt står kvinnor allt oftare som registrerade hundägare än män.

Tabell 1. Totalt antal hundägare samt fördelning av män, kvinnor och företag/organisationer som hundägare från 2012 till 2022. Källa: Statens jordbruksverks centrala hundregister.

	Hundägare totalt Antal	Män %	Kvinnor %	Företag/organisationer %
2012	559 341	36,1	63,5	0,4
2013	583 322	35,9	63,7	0,4
2014	604 237	35,8	63,8	0,4
2015	627 895	35,7	63,9	0,4
2016	653 567	35,6	64,0	0,4
2017	678 661	35,6	64,1	0,3
2018	701 682	35,5	64,2	0,3
2019	729 250	35,5	64,3	0,3
2020	766 867	35,3	64,4	0,2
2021	750 553	35,0	64,9	0,1
2022	785 266	34,9	65,0	0,1

ESSAY

Fördelning av hundägarna i åldersklasser visar att 60- och 70-talisterna var den största hundägargruppen år 2020. Fördelning av ägarskapet hos särskilda hundraser mellan kvinnor och män samt antalet hundar av raser/typer som anses särskilt krävande varierar något (Tabell 2).

I sammanhanget kan noteras att antalet hundindivider som registrerats som blandras har ökat från 254 839 år 2018 till 296 855 den 31.12. -22, och att en hundras som sticker ut är pitbullvarianten american bully, som ökat från sju registrerade hundar år 2013 (Sarenbo, 2015) till 4 602 registrerade hundar den 31.12. -22 (Tabell 2).

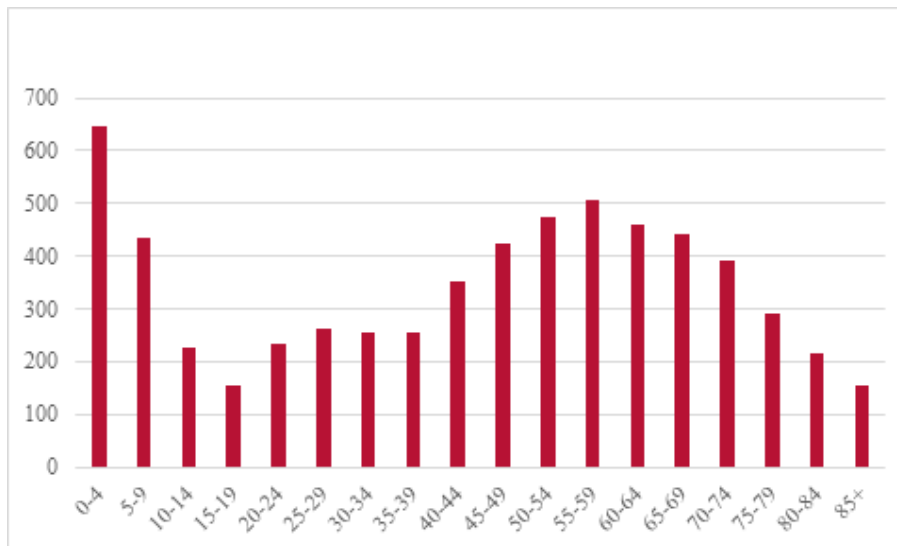
Tabell 2. Andelen kvinnor och män som står som ägare till hundar tillhörande raser som listas som högriskhundar i Nederländerna (<http://www.kgc-enkhuizen.nl/nieuws/11-lijst-met-hoog-risico-honden-van-rijksoverheid>). Raser markerade med D, N och I är förbjudna i Danmark, Norge eller Island. Källa: Statens jordbruksverks centrala hundregister.

Hundras eller -typ Ägare varav	andel kvinnor (%)	andel män (%)	Antal registrerade 2022-12-31
Akita	57,5	42,5	560
Amerikansk bulldog ^{D, I}	57,0	43,0	740
Amerikansk pitbullterrier ^{D, N, I}	50,5	49,5	880
American staffordshire terrier ^{D, N, I}	55,7	44,3	10 067
Boerboel ^{D, I}	46,7	53,3	307
Bullmastiff	61,7	38,3	802
Bullterrier	59,9	40,1	1007
Cane corso ^I	61,7	38,3	2 568
Dogo argentino ^{D, N, I}	51,7	48,3	458
Dogo canario ^I (= presa canario)	52,8	47,2	375
Staffordshire bullterrier ^I	63,4	36,6	9 242
Rottweiler	56,0	44,0	15 446
Tosa ^{D, N, I}	71,0	29,0	41
Fila brasileiro ^{D, N, I}	55,6	44,4	47
Anatolisk herdehund	41,5	58,5	80
Sredneasiatskaja ovtjarka ^D	50,9	49,1	102
Kavkatskaja ovtjarka ^D	41,4	58,6	355
Pitbull/Bully varianterna*	55,2	44,8	4 602
Bully kutta	0	0	0
Alano (Alano español)	72,7	27,3	12
Bandog	0	0	0
			<i>Totalt 47 691</i>

* Pitbull-like: all crosses with a pitbull: pocket bully, micro bully, pocket pitbull, extreme pocket bully, Regular bully, Regular Pitbull, xl and xxl pitbull, xl and xxl bully, rednose pitbull, rednose bully. I SJV centrala hundregister finns enbart american bully att välja, storlekarna/varianterna enligt ovan är inte specificerade

Hundrelaterade personskador och dödsfall

Mellan 2008 och 2021 vårdades totalt 4 421 hundbitna eller -angripna patienter i alla åldrar inom slutenvård. De allra största patientgrupperna var barn mellan 0 och 4 år, och vuxna mellan 55 och 59 år (Figur 1).

Figur 1. Åldersfördelning av patienter i slutenvård, med diagnosen biten eller angripen av hund (ICD 10-kod W54), båda könen, för åren 2008-2021. Källa: Socialstyrelsen. Yttre orsaker till skador och förgiftningar (https://sdb.socialstyrelsen.se/if_ska/val.aspx).

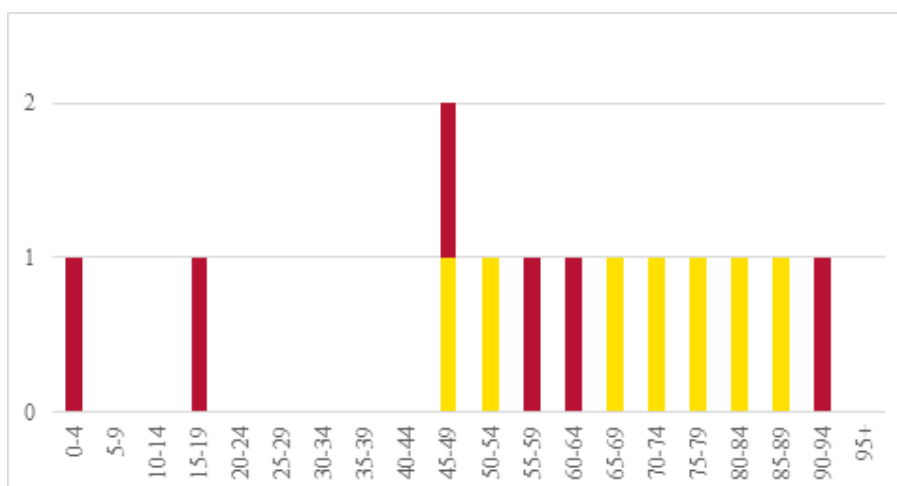
Totalt 49 575 personer fick vård för hundbett eller -angrepp inom slutenvård och/eller specialiserad öppenvård mellan 2008 och 2021 (Figur 2). Andelen patienter inom slutenvård ser ut att förhålla sig på relativt jämn nivå medan antalet patienter inom specialiserad öppenvård visar en ökande trend.

Figur 2. Antal patienter med diagnosen biten eller angripen av hund (ICD-10 kod W54) inom slutenvård och/eller specialiserad öppenvård i hela riket, för åldrarna 0-85+, båda könen, och för åren 2008-2021. Källa: Socialstyrelsen, yttre orsaker till skador och förgiftningar. (https://sdb.socialstyrelsen.se/if_ska/val.aspx).

Mellan 1998 och 2021 har sju kvinnor och sex män avlidit i Sverige på grund av bett eller angrepp av hund (Figur 3). Åldersfördelningen är mer spridd hos männen medan de kvinnliga avlidna är samtliga 45 år eller äldre. Det är okänt i vilken omfattning de hundrelaterade dödsfallen orsakats av egen/närståendes eller annans hund, och utretts av PM som misstänkta brott.

Hundrelaterade dödsfall har inte heller föranlett åtgärder från LSt:s sida i form av restriktioner för framtida hundäggande, när en persons hund orsakat annans död, dessutom saknas regelverk för sådana fall.

Figur 3. Åldersfördelning och kön av avlidna 1998 – 2021 med diagnosen biten eller angripen av hund (ICD-10 kod W54), kvinnor (gul stapel), män (röd stapel). Källa: Socialstyrelsen, dödsorsaksstatistik (https://sdb.socialstyrelsen.se/if_dor/val.aspx).

ESSAY

Statistik på hundansvar från försäkringsbolag

Den vars hund orsakade skadan blir ersättningskyldig med stöd i 19 § TL, så kallat strikt (skadestånds)ansvar. Till Folksam inkom mellan 477 och 853 anmälningar på hundansvar per år mellan 2005-2021, exklusive nollskador där ersättning uteblev. Genomsnittligt ersättningsbelopp var 8 971 SEK.

Anmälnings- och beslutsstatistik över ärenden enligt tillsynslagen

Eftersom officiell anmälningsstatistik om TL saknas hämtade vi statistiken från olika källor (Tabell 3). Statistiken från 1999 avser endast »så kallade kamphundar«, utan närmare förklaring vad som avses med uttrycket i prop. 1999/2000:76.

Tabell 3. Anmälningsstatistik på hundärenden enligt lagen om tillsyn över hundar och katter från 1999 till 2022. Siffrorna inom parentes avser antal anmälningar från Polismyndigheten till länsstyrelserna enligt 9 § förordningen (2007:1240) om tillsyn över hundar, uppgifterna kommer från Nationella djurskyddsgruppen via epost 2022-09-19 och 2023-03-09..

Tidsperiod	Källa	Antal
1.1. – 30.9.-99	Prop. 1999/2000:76 s. 9	40, enbart s.k. kamphundar
2001	Motion till riksdagen 2010/11: MJ291	1 900
1.1.-05 – 30.11.-06	Prop. 2006/07:126 s. 60	4 495 Obs! 2 år
2009	Motion till riksdagen 2010/11: MJ291	3 600
1.6-31.12.-18	Länsstyrelserna	2 300
2019	Länsstyrelsen i Stockholms län via e-post 7 augusti 2020	4 077 (2 240)*
2020	Länsstyrelserna	4 293 (2 440)*
2021	Länsstyrelserna	4 240 (2 501)*
2022	Länsstyrelserna	4 090 (2 446)*

Nedan presenteras länsstyrelsegemensam statistik avseende de första sju månaderna som de ansvarade för handläggning av ärenden enligt TL (Tabell 4). Andelen anmälningar som ledde till föreläggande och/eller beslut hos landets 21 länsstyrelser år 2018 var ca 5 %. Tre länsstyrelser fattade inga beslut alls med stöd i TL år 2018.

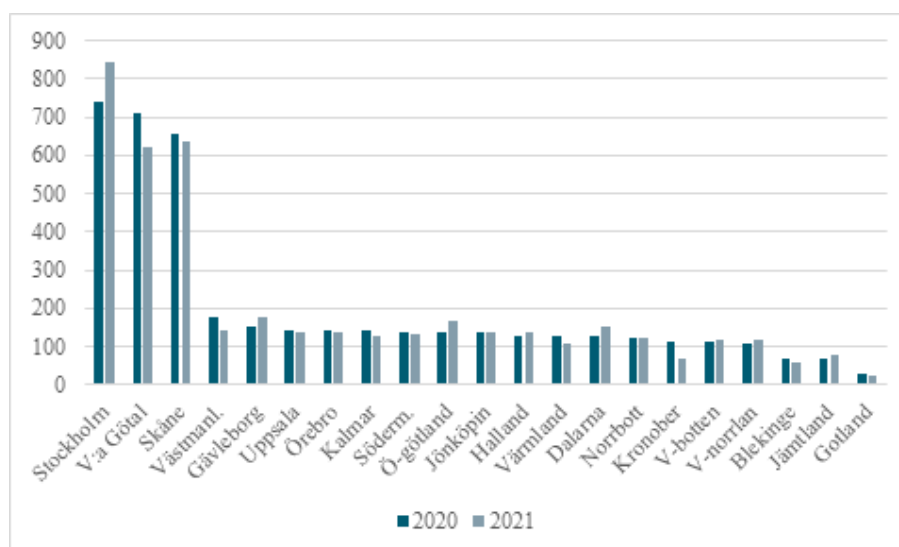

ESSAY

Tabell 4. Länsstyrelsernas beslut och åtgärder med stöd i lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter från 1 juni till 31 december 2018. Siffrorna avser samtliga 21 länsstyrelser. Källa: Länsstyrelsen.

Beslut/åtgärd	Antal
Föreläggande och/eller förbud	123
Hundförbudsprövningar	1
Underställelser (verkställanden som PM har gjort och som LSt fastställt)	11
Fastställande av vad som ska ske TL	20
Överklagan TL	22
Verkställanden av omhändertaganden enl. TL (de LSt själva utfört i fält)	14

Flest anmälningar per år, mellan 600 och 800 stycken, inkom till länsstyrelserna i Stockholm, Västra Götaland och Skåne, medan antalet inkomna anmälningar i de övriga länsstyrelserna understeg 200 anmälningar 2020-2021 (Figur 4).

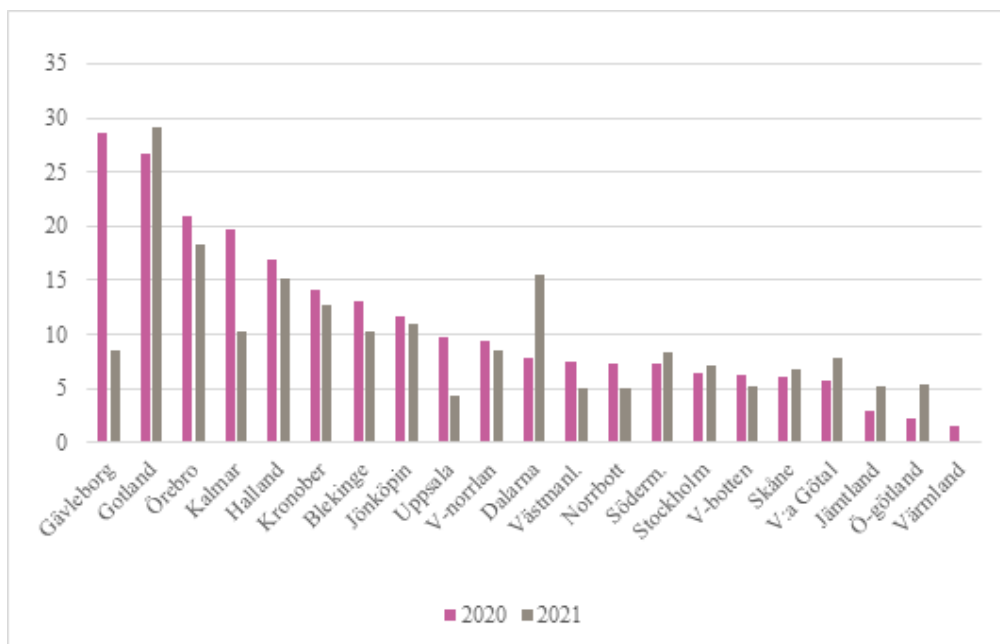

Figur 4. Antal inkomna anmälningar enligt lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter per länsstyrelse 2020 – 2021. Källa: länsstyrelserna.

Andelen anmälningar som ledde till beslut enligt TL 2020-2021 var i vissa fall ojämn både inom och mellan länsstyrelserna (Figur 5). Till exempel fattades inga beslut alls med stöd i TL av en länsstyrelse år 2021.

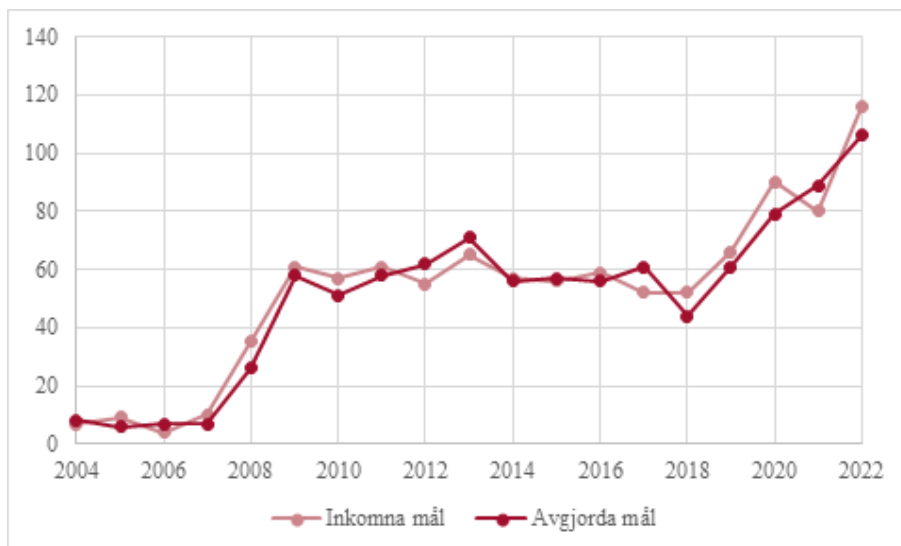

ESSAY

Figur 5. Andelen (%) inkomna anmälningar som ledde till beslut enligt lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter per länsstyrelse och för åren 2020 (röd stapel) och 2021 (grå stapel). Källa: länsstyrelserna.

Antalet inkomna och avgjorda tillsynslagmål, det vill säga överklaganden av beslut fattade med stöd i TL i landets förvaltningsrätter, visar tydliga förändringar i samband med lagstiftnings- och strukturella åtgärder, båda med kraftig ökning (Figur 6).

Figur 6. Totalt antal inkomna och avgjorda mål enligt lagen om tillsyn över hundar och katter (TL) till landets förvaltningsrätter 2004-2022. Den gällande TL (2008:1150) trädde i kraft 1 januari 2008, och 1 juni 2018 flyttades ansvaret för lagen från Polismyndigheten till landets 21 länsstyrelser. Källa: Domstolsverket.

Lagföringsstatistik

I Brottsförebyggande rådets lagföringsstatistik inkluderas domslut, strafförelägganden och åtalsunderlåtelse (Tabell 5). Strafföreläggande innebär att den misstänkte har erkänt brottet och accepterat påföljden, antingen böter eller villkorlig dom. Åtalsunderlåtelse förutsätter också att den misstänkte har erkänt, och leder till att brottet antecknas i belastningsregistret, men det leder inte till åtal eller rättegång (Aklagare.se 2023).

Som huvudbrott väljs det brott i en lagföring som har den strängaste straffskalan och om två brott har samma straffskala väljs slumpmässigt ett av brotten som huvudbrott (Brå, 2023).

Mellan 2004 och 2021 lagfördes totalt 730 personer för brott mot TL, varav 69 åtalsunderlåtelse, 166 strafförelägganden och 495 domslut (Tabell 5). Mellan 2004 och 2007 lagfördes i genomsnitt 31 personer per år för brott mot den tidigare TL, i genomsnitt 46 personer mellan 2008 och 2012 då både tidigare och gällande TL tillämpades, och i genomsnitt 42 lagföringar per år mellan 2013 och 2021, för brott mot gällande TL (Tabell 5). Av lagföringarna utgjorde 56 % huvudbrott, och 42 % av gärningspersonerna var kvinnor.

Tabell 5. Antal åtalsunderlåtelse, strafförelägganden samt domslut för brott mot a) lagen (1943:459) om tillsyn över hundar och katter 2004-2012 samt b) brott mot lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter 2008-2021. Gula fältet visar övergångsåren 2008-2012 då båda lagarna tillämpades, beroende på när det misstänkta brottet ägde rum. Källa: Brottsförebyggande rådet, lagförda brott efter brott, lagföringstyp och kön, <https://bra.se/statistik/kriminalstatistik/personer-lagforda-for-brott.html>.

	Åtalsunderlåtelse	Strafförelägganden	Domslut	Summa (varav kvinnor)	därav huvudbrott
2004a	4	10	12	26 (11)	13
2005a	3	6	26	35 (13)	26
2006a	6	6	32	44 (21)	20
2007a	4	6	10	20 (8)	13
2008a	5	16	18	39 (13)	13
2008b	0	2	15	17 (10)	9
2009a	7	3	1	11(2)	8
2009b	0	3	24	27 (4)	16
2010a	0	6	0	6 (3)	5
2010b	6	11	31	48 (24)	34
2011a	0	1	0	1 (1)	1
2011b	1	4	32	37 (14)	15
2012a	0	0	1	1 (0)	1
2012b	6	12	25	43 (18)	27
2013b	10	7	56	73 (21)	34

ESSAY

Tabell 5. Antal åtalsunderlåtelse, strafförelägganden samt domslut för brott mot a) lagen (1943:459) om tillsyn över hundar och katter 2004-2012 samt b) brott mot lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter 2008-2021. Gula fältet visar övergångsåren 2008-2012 då båda lagarna tillämpades, beroende på när det misstänkta brottet ägde rum. Källa: Brottsförebyggande rådet, lagförda brott efter brott, lagföringstyp och kön, <https://bra.se/statistik/kriminalstatistik/personer-lagfora-for-brott.html>.

2014b	2	12	28	42 (23)	24
2015b	4	17	27	48 (24)	28
2016b	3	6	38	47 (18)	24
2017b	2	8	24	34 (15)	17
2018b	1	8	19	28 (17)	20
2019b	1	8	25	34 (12)	19
2020b	4	8	25	37 (21)	23
2021b	0	6	26	32 (16)	22
Summa	69 (9 %)	166 (23 %)	495 (68 %)	730 (309)	412 (56 %)

Diskussion

Vi har presenterat demografi på hundar och hundägare, statistik på patienter som vårdats på sjukhus för hundrelaterade skador, hundrelaterade dödsfall, utbetalt hundansvar från försäkringsbolag, anmälnings- och beslutsstatistik samt lagföringar för brott mot TL, och diskuterar dem här separat. Statistikens svaghet kan anses vara att den är hämtad från många olika källor och vi kan ha förbiset några som borde ha varit med. Det kan också finnas skillnader mellan myndigheterna i statistikföringen. Det noterades när PM var ansvarig för handläggning av ärenden enligt TL att rutinerna kunde variera vilket medförde att likartade händelser blev statistikförda på olika sätt (SOU 2003:46, s. 104).

Demografi

I Sverige finns ca en miljon registrerade hundar i det centrala hundregistret, varav drygt 47 000 så kallade högriskhundar (Tabell 2). Den högre andelen registrerade kvinnliga hundägare kan dels bero på att kvinnor *de facto* äger fler hundar än män, och/eller att de i högre grad är benägna att efterleva lagkravet att registrera sitt ägarskap i hundregistret. Fördelningen av könen bland ägarna till högriskraser är relativt jämn (Tabell 2). Det kan finnas stort mörkertal då inte alla hundar lagenligt registreras. I Danmark visade konkret räkning av hundar i ett område att 75 % av kamphundarna varken var märkta eller registrerade (Justitsministeriet 2009/2010, s. 75). Det är inte heller ovanligt att LSt ansöker om utdömande av vite i förvaltningsrätten

när hundägare underlåtit att registrera sin hund, ibland flertalet hundar.¹⁷ Av de hundar som förekommer i lagföringsstatistiken befanns flera sakna registrering i Jordbruksverkets centrala hundregister, men de kvantifierades inte i denna studie.

Hundrelaterade skador och dödsfall

Majoriteten av personerna som avlidit på grund av hundbett eller hundangrepp är 45 år och äldre, det är också de äldre åldersgrupperna som bildar majoriteten av landets hundägare. Oss veterligen har två hundrelaterade dödsfall prövats som vållande till annans död i Sverige, och de tilltalade frikändes i tingsrätterna, den ena även i hovrätten. Inget av dödsfallen från 2018 och 2019 föranledde myndighetsåtgärder på grund av bristande tillsyn av hund, i båda fallen blev den angripande hunden avlivad, den ena, amerikansk bulldog, på misstänkta brottsplatsen av polis och den andra, amstaff/rottweiler korsning, av ägaren (Sarenbo & Striwing, 2023). Det går inte heller att uttala sig om hur stor andel av de incidenter som krävt vård som orsakats av annans hund och polisanmälts, utretts och avgjorts i rätten som vållande till kroppsskada. Det stora antalet småbarn som behöver vårdas för hundrelaterade skador väcker också frågan om barnkonventionens 19:e artikel, oavsett om barnet skadats av familjens egen eller annans hund.

Danska rasförbudet verkade ha en begränsad kortsiktig effekt på de övergripande nivåerna av hundbettsskador (Nilson med flera 2018), men jämför man skandinavisk och isländsk dödsorsaksstatistik (ICD-kod W54 biten eller angripen av hund), syns en tydlig skillnad: mellan 2010 och 2020 förekom inga hundrelaterade dödsfall på Island, ett i Danmark och ett i Norge, men sju dödsfall i Sverige (Eurostat, 2023).

Försäkringsbolagens hundansvar

Hundansvarsdel är en liten del av försäkringsbolagens omsättning, men innefattar djupgående information om de skador som hundar *de facto* orsakar, och vilken typ av hund och hundägare som står bakom skadorna. Människor skadas ofta när de försöker skydda sina djur från hundangrepp (Sarenbo, 2019), vilket syns i domsluten där förutom skadestånd för personskador, även skadestånd för skadade/dödade djur samt andra kostnader, yrkas. Då Folksam försäkrar runt hälften av de svenska hemmen är det kanske inte så långsökt att anta att de andra tillsammans ersätter ungefär motsvarande antal fall per år.

Anmälningar till länsstyrelserna och Polismyndigheten

Anmälningarna reflekterar den andel av medborgarna som blir störda av hundar snarare än antalet hundägarskap som är störande, eftersom det kan

17. Se Förvaltningsrätten i Malmö dom 2020-07-30 i mål nr 10862–19 för sju hundar och Förvaltningsrätten i Uppsala dom 2021-11-17 i mål nr 2956-21E, 2958–21-E, 2959–21 E, 2960–21 E, fyra ansökningar på två hundar

inkomma flera anmälningar på samma hundhållning. Grovt uppskattat kan det vara ca en halv procent av landets alla hundägare som anmäls för att de brister i tillsyn av sin hund. Andelen bristande tillsyn kan vara större eftersom många konflikter löses utan inblandning av myndigheter, och det kan tänkas finnas många som inte vågar anmäla, eller känner till att man kan göra det. Det är inte heller känt hur stor andel av anmälningarna (Tabell 3) som utreds som brottsbalksbrott och hur ofta polisutredningen avstannar vid kontroll av hundägarens historik gällande TL. Drygt 50 % av anmälningarna till länsstyrelserna kommer från PM enligt 9 § tillsynsförordningen. Felkällor i anmälningsstatistiken i Tabell 3. är till exempel att flera anmälningar kan avse samma incidenter och att siffrorna kan inkludera även ärenden som har initierats utan föregående anmälan från allmänheten eller PM. Anmälningarna har dock stigit från ca 1 900 år 2001 till 3 600 år 2009, för att sedan nå drygt 4 000 anmälningar 2019, och därefter hålla sig på förhållandevis jämn nivå fram till 2022. Det höga antalet anmälningar uppstod redan innan flytt av ansvaret för TL till länsstyrelserna 2018, och som bidragande faktor kan ha varit införande av lagen (2000:537) om märkning och registrering av hundar, som trädde i kraft den 1 januari 2001.

Länsstyrelsernas beslut enligt tillsynslagen

Det är tydligt att LSt upplever handläggning av tillsynslagärenden som en börda som hindrar djurskyddsarbetet i stället för att vara ordinarie verksamhet (Jordbruksverket, 2022 s. 25). Högriskhundar orsakar i vissa fall stort lidande för andra djur (Vesterström, 2021; Bergström, 2023) och det borde likaså ligga i samhällets intresse att förebygga att ännu fler djur skadas av dem. Ärendena enligt TL är knappt en tredjedel i omfattning i jämförelse med ärendena enligt djurskyddslagen, till exempel året 2021 tog länsstyrelserna emot 14 116 anmälningar (»klagomål») om brister i djurskyddet och fattade 2 774 beslut (~20 %) om förelägganden, tillstånd, omhändertagande med mera (Jordbruksverket, 2022 s. 3), medan enligt TL fattades, totalt sett, 341 förelägganden/förbud med mera på 4 240 anmälningar (~8 %), samma år. Siffrorna är kanske inte direkt jämförbara då till exempel åtsalsanmälningar ingår i djurskyddsbesluten, men kan ändå ge viss uppfattning av omfånget.

Länsstyrelserna var olika snabba att komma i gång med TL år 2018. Tre LSt fattade inga beslut alls på de 40-65 inkomna anmälningarna mellan 1 juni och 31 december. En LSt fattade beslut i 31 % av de inkomna anmälningarna. Antalet inkomna anmälningar varierar mellan några tiotal på Gotland till drygt 800 i Stockholm vilket leder till att den procentuella andelen av beslut bör betraktas som ett generellt mått som inte bör läggas allt för stor vikt i bedömningen av de olika LSt:s effektivitet i handläggning av ärenden enligt TL. Huruvida beslut behöver fattas beror på bedömning av risken för nya skador, och ett stort antal inkommande anmälningar behöver inte betyda att alla är allvarliga. Därtill kan en enstaka händelse föranleda ett stort antal anmälningar. Bör ändå noteras att LSt i Värmlands län inte fattade några

beslut alls med stöd i TL 2021 trots 109 inkomna anmälningar, och endast 1,5 % av de 130 anmälningarna året innan ledde till ett beslut. För jämförelsens skull kan nämnas att av 107 överklagade beslut enligt TL från tiden när PM ansvarade för lagen hade 55 % av anmälningarna lett till myndighetsbeslut enligt TL efter en enda anmälan, och 21 % efter två anmälningar (Sarenbo 2015, s. 87).

Besluten med stöd i TL kan avse förelägganden och förbud för att förebygga skada eller avsevärd olägenhet (8 §), förelägganden för att bestämmelser om märkning och registrering följs (9 §), omhändertagande av hund (11 §), om omhändertagandebeslut meddelat av PM ska fortsätta gälla (11a §), beslut om hunden ska säljas, bortskänkas eller avlivas (12§) och hundförbud (15 §).

Beslut med stöd i tillsynslagen överklagas

Volymen inkomna och avgjorda mål i landets förvaltningsrätter visar utvecklingen i vilken mån myndighetsbeslut med stöd i TL överklagas (Figur 6). Effekten av gällande TL:s ikraftträdande 2008 samt myndighetsbytet, när ansvaret för TL flyttades från PM till LSt år 2018, är tydlig. Mellan åren 2009-2019 var antalet överklaganden relativt jämnt fördelat. Det framgår inte vilka paragrafer som besluten som överklagades var fattade på, men det är troligt att det är på samma sätt som i en tidigare analys om ett urval överklagade beslut från 2008 – 2014 då PM hade ansvaret för TL (Sarenbo, 2015 s. 75). Vanligast var att beslut om föreläggande (8§), omhändertagande (9§) och avlivning (12§) överklagades.

Flest mål avgjordes i förvaltningsrätterna i Stockholm, Växjö och Göteborg. I den tidigare studien avgjordes flest mål i Stockholm, Göteborg och Malmö. Två av 107 överklaganden handlade om hundförbud (15 §), och endast 7 av 107 överklaganden bifölls (Sarenbo 2015 s.75).

Lagföringsstatistiken

Det händer också att besluten fattade med stöd i TL inte heller följs, och lagföringsstatistiken om gällande TL speglar i huvudsak *återfall* i avvikande beteende, som nu blivit brott, snarare än förstagångsförbrytelse som straffades enligt den tidigare TL.

Vanligast är brott mot 8 § 1 st och 23 § 1 st 1 p TL, att hundägaren brutit mot föreläggande om koppel- och/eller munkorgstväng och ofta finns målsägande som drabbats med i bilden. Brott mot TL utgör dessutom huvudbrott i endast 56 % av lagföringarna (Tabell 5).

I enstaka fall har hundägaren åtalats för brott mot 16 § 1 st och 24 § TL.

Lagföringar för brott mot TL är ganska få i jämförelse med den anmälningsstatistik som finns åtkomlig. Räknat på 4 000 anmälningar på ett år antalet lagföringar mindre än en procent av dessa.

Strafförelägganden och åtalsunderlåtelse har ersatt avgöranden i domstolarna, eftersom domstolarna enbart kan behandla en mindre del av brotten

(Tham 2018 s. 38). Efter att ansvaret för TL flyttades över till LSt verkar hundärendena från PM skjutas över direkt till LSt och försäkringsbolagen för behandling.

Det stora antalet vårdtillfällen tyder på att många skador orsakas av egen hund, och anmäls inte till myndigheterna. Generellt har användning av åtalsundersøtelser för unga lagöverträdare använts i syfte att undvika stämpling (Sarnecki och Carlsson 2020, s. 256). Statistiken från Folksam tyder på att en anseelig mängd hundrelaterade skador också drabbar tredjeman, och inte bara familjemedlemmar, av familjens egen hund. Till exempel betalades skadeersättning i 853 fall år 2016.

En ur genusperspektiv intressant aspekt framträder i resultatet. Av samtliga lagföringsbeslut avsåg 18 % kvinnor och 82 % män, och att fördelningen har varit likartad under de senaste tio åren (Brå 2022, s. 4). Lagförda brottslighetens utveckling har dock visat att könsskillnader generellt har minskat, och det beror på att mäns lagföringar sjunkit och inte att kvinnornas ökat (Bäckman med flera 2020, s.2). Kvinnor står i genomsnitt för 42 % av brotten mot TL och för 65 % av hundägarskapet, men som framgick tidigare, varierar andelen kvinnor som ägare mellan hundraserna. Kvinnor och män står i ungefär lika stora delar som ägare till hundar av högriskraser, och i och med ägarskapet kan de anses ha accepterat en förhöjd risk för skador.

Åldern på gärningspersonerna är i de allra flesta fall över 21 år.

Det är oklart om det är samma personer som överklagar besluten och underlåter att följa dem, vi känner inte heller till om en person förekommer flera gånger i statistiken, eftersom, enligt Brå, kan en person lagföras vid flera tillfällen under ett kalenderår och räknas då i statistiken flera gånger. Eftersom ingen uppföljning av efterlevnad av beslut enligt TL görs av LSt lämnas överträdelse av besluten till allmänheten att anmäla.

Konklusioner

Den gällande TL straffar »återfallsförbrytare« till skillnad från tidigare TL, och reflekterar ineffektiviteten av tidigare myndighetsåtgärder.

Andelen inkomna anmälningar som ledde till beslut hos LSt varierade mellan 0 och 30 %.

Antalet lagföringar enligt gällande TL är lågt i förhållande till antalet inkomna anmälningar.

Införandet av TL år 2008 samt flytt av ansvaret för lagen från PM till LSt år 2018 medförde ökad belastning av förvaltningsrätterna.

PM har alltså skyldighet att informera LSt enligt 9 § tillsynsförordningen samt bistå dem med handräckning.

Den hjälp som allmänheten (som skadas och störs av andras hundar) får av LSt och rättsväsendet är blygsam i förhållande till antalet anmälningar.

Besluten följs inte heller upp av myndigheten då sådant uppdrag och regelverk saknas.

Kontaktuplysningar

Sirkku Sarenbo og Helena Striwing: e-mail: sirkku.sarenbo@lnu.se

Litteraturförteckning

- Agence France-Presse in Lille, 2020. Woman who died in French forest 'was killed by partner's dog'. *The Guardian*, 3 November.
- Aineskog, H. & Huss, F., 2016. A case report of a complete degloving injury of the penile skin. *International Journal of Surgery Case Reports*, 29(1-3).
- Aklagare.se, 2023. *Från brott till åtal*. [Online]
Available at: https://www.aklagare.se/om_rattsprocessen/fran-brott-till-atal/
- Alm, C. G., 1965. *Djurplågeri. Tillämpade studier. Straffrätt*. Malmö: Malmö Djurskydds-förening.
- Andersen, S. S. o.a., 2021. Regulating Companion Dog Welfare: A Comparative Study of Legal Frameworks in Western Countries. *Animals*, 11(6).
- BBC, 2023. *Bella-Rae Birch: Dog that killed toddler was legal American Bully XL*. [Online]
Available at: <https://www.bbc.com/news/uk-england-merseyside-60866899>
- Beirne, P., 1995. The Use and Abuse of Animals In Criminology: A Brief History And Current Review. *Social Justice*, 22(1), pp. 5-31.
- Brå, 2022. *Personer lagförda för brott*, Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brå, 2023. *Klassificering av brott. Anvisningar och regler. Version 11*, Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Bäckman, O., Estrada, F., Nilsson, A. & Sivertsson, F., 2020. *Den ojämlika brottsligheten. Lagföringsutvecklingen i demografiska och socioekonomiska grupper 1973-2017*. Stockholm: Kriminologiska Institutionen, Stockholms universitet.
- Cohen, J. & Richardson, J., 2003. Pit Bull Panic. *Journal of Popular Culture*, 36(2), pp. 285-317.
- Cooke, F., 2017. Canine Aggression and the Law – an International Perspective. i: D. S. Mills & C. Westgarth, red. *Dog bites. A multidisciplinary perspective*. Sheffield: 5M Publishing Ltd.
- Estrada, F., Nilsson, A., Pettersson, T. & Assadkhan, D., 2019. Kvinnors brottslighet som samhällsproblem. i: S. Alm, o.a. red. *Att odla kriminologi: perspektiv på brott & utsatthet – en festskrift till Eva Tiby*. 1 red. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Eurostat, 2023. *Extraction of data on causes of death for Bitten or struck by dog*, u.o.: Eurostat.
- Gabrielsen, A. M., 2015. *Makt og mening i hundeholdets konfliktsoner*. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Göthlin, E., 2022. Karolina, 44, anfallen och biten av hundar. *Expressen*, 15 oktober.
- Hallsworth, S., 2011. Then they came for the dogs!. *Crime, Law and Social Change*, Volym 55, pp. 391-403.
- Höjer, J. o.a., 2001. Första rabiesfallet i Sverige på 26 år. Informera utlandsresenärer om risker och behandling efter misstänkt smitta. *Läkartidningen*, 98(11), pp. 1216-1220.
- Jansen, A. M., 2007. Nødverge/inngrepsrett mot hund i nøds- og faresituasjoner. *Tidsskrift for strafferett*, 7(4), pp. 397-419.
- Jordbruksverket, 2022. *Nationell djurskyddsrapport 2021 – En redovisning av kontrollmyndigheternas arbete*, Jönköping: Jordbruksverket.
- Jordbruksverket, 2023. *Statistik ur hundregistret*. [Online]
Available at: <https://jordbruksverket.se/e-tjanster-databaser-och-appar/e-tjanster-och-databaser-djur/hundregistret/statistik-ur-hundregistret>

ESSAY

- Justisministeriet, 2009/2010. *Betænkning om farlige hunde. Betænkning nr. 1514*, Albettslund: Delbetænkning afgivet af Justitsministeriets Udvalg om hunde.
- Kerola, P. o.a., 2017. *Kaikenkarvainen kansa: miten koirista tuli miljoonabisnes*. u.o.:WSOY. Lagen.nu, u.d. *RH 2000:17*. [Online]
Available at: <https://lagen.nu/dom/rh/2000:17>
[Använd 2023].
- Lagerstedt, P., 2019. Tankar kring skyddsdressyr Del 1. Bett, släppande och bevakning. *Polishunden*, Issue 5, pp. 26-30.
- Le Garff, E. o.a., 2017. Domestic Predation of an Elder: A Fatal Dog Attack Case. *Journal of Forensic Sciences*, 62(5), pp. 1379-1382.
- Levine, R. & Poray-Wybranowska, J., 2016. American Bully: Fear, Paradox, and the New Family Dog. *Otherness: Essays and Studies*, 5(2), pp. 151-200.
- Lie, M. S. B., 2017. "Stepdogs" of Society: The Impact of Breed Bans. *Critical Criminology*, Volym 25, p. 293-309.
- Lodge, M. & Hood, C., 2002. Pavlovian Policy Responses to Media Feeding Frenzies? Dangerous Dogs Regulation in Comparative Perspective. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 10(1), pp. 1-13.
- Lovdata, 2023. *Forskrift om hunder*. [Online]
Available at: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-08-20-1204>
- MAST, 2023. *Importation of a dog to Iceland*. [Online]
Available at: https://www.mast.is/static/files/innflutningur_hdkt20/application_import_dog_w.pdf
[Använd 2023].
- McCarthy, D., 2016. Dangerous Dogs, Dangerous Owners and the Waste Management of an »Irredeemable Species«. *Sociology*, 50(3), pp. 560-575.
- Moxon, R., Whiteside, H. & England, G. C., 2016. Incidence and impact of dog attacks on guide dogs in the UK: an update. *Veterinary Record*.
- Nilson, F., Damsager, J. & Lauritsen, J., 2018. The effect of breed-specific dog legislation on hospital treated dog bites in Odense, Denmark-A time series intervention study. *PloS one*.
- Norman, C. & Mölstad, S., 2010. Bakteriella hud- och mjukdelsinfektioner i primärvård. Mindre antibiotika i sikte med nya rekommendationer. *Läkartidningen*, 107(47), pp. 2961-2963.
- Nurse, A., 2021. Green criminological perspectives on dogfighting. *Trends in Organized Crime*, Volym 24, p. 447-466.
- Nygaard, M. & Dahlin, L. B., 2011. Dog bite injuries to the hand. *Journal of Plastic Surgery and Hand Surgery*, 45(2), p. 96-101.
- Paul, E. S. o.a., 2023. Are Brachycephalic Dogs Really Cute? Evidence from Online Descriptions. *Anthrozoös*, pp. 1-21.
- Pomara, C. o.a., 2011. Cave Canem: Bite Mark Analysis in a Fatal Dog Pack Attack. *American Journal of Forensic Medicine & Pathology*, 32(1), pp. 50-54.
- Prop. 1974:81, 1974. *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lagstiftning om rätt att döda annans hund, m.m.*, Stockholm: Jordbruksdepartementet.
- Prop. 1999/2000:76, 2000. *Lag om märkning och registrering av hundar*, Stockholm: Jordbruksdepartementet.
- Prop. 2006/07:126, 2007. *Tillsyn över hundar och katter*, Stockholm: Jordbruksdepartementet.
- Retsinformation, 2023. *Bekendtgørelse af lov om hunde*. [Online]
Available at: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/329>
- Sarenbo, S., 2015. *Min hund är egentligen snäll. Jag vet inte varför den gjorde så här*. Borås: Recito Förlag.
- Sarenbo, S., 2019. Canines seized by the Swedish Police Authority in 2015-2016. *Forensic Science International*, Volym 296, p. 101-109.
- Sarenbo, S., 2020. Skaderisker vid omhändertagande av hundar – analys. *JPDjurnet*.

ESSAY

- Sarenbo, S., 2021. Regeln om strikt ansvar säkrar skadeståndet i hundmedierade brott när oaktsamhetsbedömningarna i rätterna varierar. *Svensk Juristtidning*.
- Sarenbo, S., 2022-23. Omhändertagande av hund med stöd i 11 § lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter är inte synonymt med avlivning. *Juridisk Tidskrift*, pp. 240-248.
- Sarenbo, S. & Striwing, H., 2023. Biten eller angripen av hund – en allt vanligare diagnos. Analys, konsekvenser, risker och sjukvårdens uppgift. *Läkartidningen*, Volym 8-9.
- Sarenbo, S. & Svensson, P. A., 2021. Bitten or struck by dog: A rising number of fatalities in Europe 1995-2016. *Forensic Science International*, Volym 318.
- Sarnecki, J. & Carlsson, C., 2020. *Introduktion till kriminologi. Brottslighetens omfattning, karaktär och orsaker..* 4 red. Lund: Studentlitteratur AB.
- SOU 1985:24, 1985. *Ordningsslag. Slutbetänkande av ordningsstadgeutredningen*, Stockholm: Justitiedepartementet.
- SOU 2003:46, 2003. *Hund i rätta händer – om hundägarens ansvar*, Stockholm: Jordbruksdepartementet.
- Striwing, H., 2020. *Kompendium i förvaltning och djurskydd*, Kalmar: Linnéuniversitetet.
- Striwing, H. & Sarenbo, S., 2021. Dog owners' supervising duty and criminal negligence – A critical review of two judgments by Swedish courts of appeal. *Forensic Science International: Animals and Environments*, Volym 1.
- Tham, H., 2018. *Kriminalpolitik. Brott och straff i Sverige sedan 1965*. Stockholm: Nordstedts.
- Tulloch, J. S. P., Oxley, J. A., Christley, R. M. & Westgarth, C., 2023. Dog-related deaths registered in England and Wales from 2001 to 2021. *Public Health*, Volym 215, pp. 91-93.
- von Linné, C., 1753. *Cynographia eller beskrifning om hunden 1753*. Uppsala: Svenska Linnésällskapet.
- Värnamo.nu, 2023. Hunden slet sig och attackerade barn. *Värnamo.nu. Nyheter*, 8 mars.
- Westerholm, I. & Bergh, Å. T., 2014. *Kamphundsbooken*. u.o.:Förlaget Eget Beväg.
- Widlund, M. & Duberg, A.-S., 2010. Hundbett gav kvarstående dövhet. *Läkartidningen*, 107(29-31), pp. 1771-1773.
- Wilskow, E. V., 2023. *Fra lov om hundehold til lov om forsvarlig hundehold*. [Online] Available at: https://lovdata.no/artikkel/fra_lov_om_hundehold_til_lov_om_forsvarlig_hundehold/4276
- [Använd 15 03 2023].
- Åslund, M., 2015. *Kompendium i lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter*, Kalmar: Linnéuniversitetet.